

Найменування осіб жіночої статі у сучасній українській мові: поради до нормативного вживання

Уживання назв осіб жіночої статі (фемінітивів) в українській мові є традиційним виявом поваги до жінки: *княгиня, богиня, господиня, газдиня*.

Творення фемінітивів та особливості їх використання в різних стилях мови регламентовано чинним правописом, довідниками з культури української мови та академічними словниками.

В українській мові назви осіб жіночої статі творять за допомогою суфіксів **-к(а)**, **-иц(я)**, **-ин(я)**, **-ес(а)**, **-н(а)** та ін. від іменників чоловічого роду. Найуживанішим є суфікс **-к(а)**, який поєднуємо з різними типами основ: *авторка, дизайнерка, директорка, редакторка, співачка, студентка, фігуристка* та ін. Суфікс **-иц(я)** приєднуємо насамперед до основ на **-ик/-ник**: *верстальниця, набірниця, порадиниця* та **-ень**: *учениця*. Суфікс **-ин(я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *кравчиня, плавчиня, продавчиня*, на приголосний: *майстриня, філологиня, бойкиня, лемкиня*. Суфікс **-ес(а)** рідковживаний: *дияконеса, патронеса, поетеса*.

Труднощі вживання назв осіб жіночої статі часто виникають через надмір варіантів. Право на існування, наприклад, мають усі форми назви жінки-фотографа: *фотографиня, фотографка, фотографеса*. Проте до активного вжитку ввійде те слово, яке найчастіше використовують знавці української мови і яке засвідчене академічними словниками. У науковому та офіційно-діловому стилях нормативним є використання форм чоловічого роду на позначення осіб обох статей (*член-кореспондент О.М. Загородня, міністр З.С. Левицька*), а в засобах масової інформації можливе використання нових форм (*міністерка, канцлерка*), адже газетно-публіцистичний стиль (стиль суспільної комунікації) допускає поєднання експресії та стандарту, елементів розмовного, наукового, офіційно-ділового та художнього стилів. Проте незмінним для представників засобів масової інформації залишається основне правило – бути зразком бездоганної літературної мови, забезпечувати високий рівень культури мовної комунікації.

Лінгвісти Інституту української мови НАН України прискіпливо вивчають сучасні активні процеси творення фемінітивів і планують адекватно представити їх у багатотомному словнику української мови активного типу. Для цього створюємо картотеку, у якій фіксуємо особливості вживання назв осіб жіночої статі (*адвокатеса, борчиня, водійка, знавчиня, критикеса, мислителька, миротвориця, неврологиня, продавчиня-консультантка, жінка-міністр, жінка-полковник, жінка-ортопед* та ін.) у творах провідних українських письменників, публіцистів, науковців, юристів, журналістів та ін., тобто вивчаємо особливості використання фемінітивів у різних стилях мови.

Лише на основі багатого ілюстративного матеріалу, зібраного з різноманітних творів українських знавців мови, можемо простежити тенденції закріплення найбільш вдалих та милозвучних форм на позначення осіб жіночої статі.

Отже, основна вимога до нормативного використання нових назв осіб жіночої статі полягає в дотриманні загальноприйнятих правил словотворення та слововживання із урахуванням особливостей стилістичної диференціації української мови.